

Autor: Miroslav Bros, 05.02.2020

VYUŽITIE BIOLOGICKÉHO ODPADU NA ZÁHRADE

Na záhradách a v domácnostiach po zbere úrody ovocia a zeleniny a ich spracovaní, orezávaní stromov a krov, po kosení trávy vzniká veľké množstvo rôznorodého biologického odpadu. Hlavné pri väčších záhradách ho môže byť naozaj veľa a vtedy hľadáme riešenie, ako sa ho čo najjednoduchšie zbaviť alebo využiť.

Kompostovanie je vynikajúcim a najrozšírenejším riešením. Vyžaduje si však dodržiavanie základných pravidiel - zmešovanie, miešanie, prevzdušňovanie... Niekedy to môže byť problematické. My vám v tomto letáku ponúkame dva ďalšie menej používané spôsoby, ako sa dá svojvoľne využiť všetok biologický odpad v nás prospech.

VYSOKÝ ZÁHON

Je to elegantný spôsob, ako môžeme vyriešiť viacero možných problémov na svojej záhrade (popríklad aj na akomkoľvek inom mieste) a ešte z toho niečo „vyťažiť“. Medzi najväčšie výhody vysokých záhonov patrí, že:

- zmysluplne zhodnotíme prebytočný biologický odpad zo záhrady a z domácnosti,
- ho môžeme využívať aj na neúrodných, znečistených alebo aj betonových plochách,
- je zabezpečená výživa pre pestované rastliny po dobu 4 až 6 rokov,
- uľahčuje prácu záhradníkovi pri pestovaní v porovnaní s klasickým záhonom (menšia potreba pleťia buriny a nemusí sa k pestovaným plodinám zohýbať),
- umožňuje na jať sklonie pestovateľské plodiny a aj získanie skoršej úrody (v záhone je vyššia teplota oproti okolitej pôde aj o 5 až 10 °C),
- zabezpečuje pohodlný prístup k hradkám z každej strany aj za nepriaznivého počasia,
- môže to byť pekný estetický prvok záhrady...

Rozmery a tvary vysokého záhonu

Výška: 70 až 90 cm. Prizvoľníte si jeho výšku tak, aby sa vám to najľahšie na záhone pracovalo. Pri vyšších záhonoch sa síce nebudete musieť pri ťhaní buriny zohýbať, ale napr. poievanie krtihou môže byť už veľmi nepraktické.

Šírka: 130 až 160 cm. Šírka musí byť taká, aby ste z oboch strán pohodlne dosiahli do stredu záhonu. Pokiaľ je k záhonu prístup iba z jednej strany, treba rátať s jeho polovicou šírky.

Dĺžka: fubovoľná. Tá bude závisieť vo veľkej miere od dostupnosti materiálu, ktorým treba záhon naplniť.

Tvar záhonu: môže byť fubovoľný. Najčastejšie sa používa obdĺžnikový tvar, ale aj oválny, kruhový, šesťhranný alebo tzv. kľúčové diery. Záleží na priestorových možnostiach, vašej fantázii a vkuse.

Budovanie vysokého záhonu

Existuje niekoľko spôsobov, ako vybudovať vysoký záhon. Tu si popíšeme jeden z nich:

1. Najlepšie obložie na budovanie vysokého záhonu je spevň alebo skorý jar. Nostief na to by sme mali vďaka oveľa skôr, aby sme si stihli nazbierať dostatok biologických odpadov na jeho vytváranie.

2. Z plochy budúceho záhonu (podľa rozmerov uvedených vyššie) odoberte dmy s trávou a vykopajte jamu do hĺbky 30 až 50 cm. Dno jamy skyprieme rycmi vidkami. Ideálna orientácia záhonu je v smere sever - juh. To však samozrejme závisí od orientácie pozemku a priestorových možností. V našich zemepisných šírkach to nie je až tak dôležitý faktor.

3. Dno a steny vykopanej jamy obložíme drieným pletivom s malými okami (10x10 mm alebo 12x12 mm). Zabrániame tak osídleniu záhonu hračobmi a hryzcami.

4. Nasleduje vytvorenie debnenia, ktoré bude tvoriť ohraničenie záhonu. Čelnú stenu necháme zatiaľ otvorenú, čím si uľahčíme navádzanie biologického odpadu, ktorý bude tvoriť výplň záhonu. Debnenie môže byť vyrobené z rôznych materiálov - dreva, kameňa, tehál... Najjednoduchšie je použiť drevené palety, ktoré majú na tento účel ideálny rozmer. Vnútrotnú stranu debnenia vyložíme napovonú izoláčnou fóliou. Tá nám ochráni drevné debnenie pred vlhkosťou z vnútra a zamedzí nadmernému odparovaniu vody z výplne záhonu.

5. Ako výplň môžeme použiť takmer všetok biologický odpad, ktorý vzniká v domácnosti, záhrade, na poličkách. Úplne spodnú vrstvu vytvoríme z väčších a hrubších kusov dreva, kukuričné stonky, postupne smerom hore pridávame jemnejšie nasekané konárky a drevnú štiepku. Nasledujú trávne dmy otočené koreňmi hore. Po celej kope dobre poskáčeme a pridávame zmes ďalších biologických odpadov - listie, rastlinné zvyšky z kuchyne, potrubné zvyšky zo záhrady, pokosenú trávu, burinu, zádňové a suché svety, slamu, seno, nevyzretý kompost, vyzretý hnoj, ale aj napr. kartón... Počas plnenia záhonu sa ho snažíme utlačiť a potlačiť. Potom nastúpte represariaty, ale už vyzretý kompost a nakoniec jemne preosiaty vyzretý kompost

6. Výplň bude postupným rozkladom klesať. Preto treba každý rok do debnenia pridávať potrebné množstvo zeminy s vyzretým kompostom.

7. Vybudovaný záhon je vhodné nastlať materiálom tak, aby sme zabránili presychaniu vytvoreného substrátu (pozri časť „Nastielanie“).

8. A môžeme zahájiť výsadbu. Prvé dva roky sadíme rastliny, ktoré sú náročné na živiny (napr. hlúboviný, parajky, paprika). Až od tretieho roka pridáme plodiny, ktoré sú na živiny menej náročné (napr. fazuľa, hrach).

Alternatívou vysokých záhonov sú tzv. vyzpyšné záhony alebo nemecké kopy. Budujú sa podobne ako vysoké záhony, ale sú bez vysokého debnenia. Navrstvením materiálu vytvárame zaoblený kopček, ktorý po krajoch obložíme nejakým obrubníkom (z dosák, starých tehál...), ktorý by mal byť vysoký aspoň 10 cm, čím zabrániame rozspávaniu záhonu na cestičky okolo neho. Jeho vybudovanie je oveľa jednoduchšie a rýchlejšie, ako budovanie vysokého záhonu. Oproti vysokému záhonu má však z veľké nevýhody - rýchlejšie presychá a radí ho osídľujú hračobé, hryzce a slimáky.

NASTIELANIE (emulovanie) PŮDY

Nastielanie znamená pokrývanie pôdy vhodným materiálom, ktorý pre ňu vytvára ochrannú vrstvu. Na nastielanie môže byť použitá aj široká škála biologických odpadov, ktorá vzniká v domácnosti alebo na záhrade - pokosenú trávu (zvädnutú), listie, seno (pokosené pred dozretím semien), slamu, podvrnú kôru, drevnú štiepku, potrubné kukuričné stonky, kartón, vytrhanú

zmes ďalších biologických odpadov - listie, rastlinné zvyšky z kuchyne, potrubné zvyšky zo záhrady, pokosenú trávu, burinu, zádňové a suché svety, slamu, seno, nevyzretý kompost, vyzretý hnoj, ale aj napr. kartón... Počas plnenia záhonu sa ho snažíme utlačiť a potlačiť. Potom nastúpte represariaty, ale už vyzretý kompost a nakoniec jemne preosiaty vyzretý kompost

- chránime pôdu aj pestované rastliny pred výkyvmi počasia (silné dažde, výkyvy teploty, silné sínko),

- ušetríme vlhkosť a kypnosť pôdy,

- potláča rast buriny,

- rozkladom nastielky sa zvyšuje obsah živín a organickej hmoty v pôde,

- znižuje sa prírodnosť pri pestovaní plodín (menej polevávajú, netreba kypriť a prevzdušňovať pôdu),

- sa umožňuje pohybovať okolo záhonov aj v čase dlhotrvajúcich dažďov...

Zásady správneho nastielania

1. Pôdu pred nastielaním zbavíme buriny a skyprieme ju.

2. Nastielací materiál pred použitím nasekáme na drobné (táhlšie sa s ním potom pracuje). Nemal by obsahovať semená burín, vajčička slimákov a nemal by byť plesnivý.

3. Pokiaľ používame na nastielanie zelený, vlhký, čerstvý materiál (napr. pokosenú trávu), vytvoríme z neho len tenšiu vrstvu, ktorú častejšie dopĺňame. Zabrániame tak vzniku hnilobného procesu a znižme riziko priľkania slimákov do záhonu.

4. Zo suchého materiálu (napr. seno, slamu) môžeme vytvoriť vyššiu vrstvu (aj viac ako 10 cm). Takýto materiál nezabudneme zvlhčiť.

5. Pri použití materiálu s vysokým obsahom uhlika (napr. slama, drevná štiepka) hrozí. Je mikroorganizmy, ktoré ho rozkladajú budú čerpať dusík z pôdy. Ten potom bude chýbať pestovaným rastlinám. Podľa použitia nastielky treba zväčšit premiešanie uhlikaté nastielky s dusíkatým materiálom (napr. pokosená tráva).

6. Nastielací materiál postupne dopĺňujeme, aby sme mali pôdu pokrytú celý rok.

7. Buriny, ktoré prerastajú nastielku vytrháme a môžeme ich nechať ležať na nej.

8. Nastielací materiál nesmie zakrývať sadenice ani vysiate semenka.

9. Pri nastielaní okolo stromov dbajme na to, aby sme nechali okolo kmeňa niekoľko centimetrov medzeru. Inak hrozí zvýšené riziko jeho poškodenia hnilobou.

10. Nastielací materiál môžeme všetky druhy zeleniny, byliniek, drobného ovocia, kry, stromy, okrasné rastliny... Zakrátko zistíme, ako im nastielanie prospieva.

Nechajme sa inšpirovať týmto letákom a nájdime všetky výhody, ktoré vieme získať správnym využívaním biologického odpadu priamo pri zdroji jeho vzniku - v našej záhrade. Ak k týmto trom spôsobom priložíme aj kompostovanie, tak zistíme, že biologického odpadu máme málo. Už nebudeme mať žiaden dôvod tento odpad alebo lepšie povedané drahocenný materiál vyhazdovať do kontajnerov na zmesový odpad alebo s ním nelegálne nakladať - spaľovať ho a ukladať na čierne skládky odpadov.

viac informácií www.kompost.sk

Informačný leták - Využitie biologického odpadu na záhrade